

Dönem : 2
Toplantı : 2

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 437

772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanununda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı ile İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in, Bekçi parasının kaldırılmasına dair kanun teklifi ve Maliye, İçişleri ve Plân komisyonlarından 4 er üyeden kurulu Geçici Komisyon raporu (1/393, 2/479)

T. C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Tetkik Dairesi

Sayı : 71-589/4065

3 . 7 . 1967

Millet Meclisi Başkanlığına

İçişleri Bakanlığınca hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 1 . 7 . 1967 tarihinde kararlaştırılan «772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanununda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı» ile gerekçesi ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını rica ederim.

Süleyman Demirel

Başbakan

GEREKÇE

29 Nisan 1330 tarihli Çarşı ve Mahallât Bekçileri Kanununun 3 nci maddesinin, bekçi paralarının tâyini, tevzii, cibayet ve tediyesiyle ilgili kısmının Anayasa Mahkemesince iptal edilmesi üzerine, iptal kararına dayanak teşkil eden hususlar göz önüne alınmak suretiyle hazırlanan 772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu yürürlüğe girmiştir.

Bu kanun ile bekçi teşkilâtına ait kadroların ve gelir ve giderlerinin il özel idare bütçesine bağlı tek bir bütçe ile tesbit edilmesi ve her türlü işlemlerinin bu idarelerce yürütülmesi öngörülmüş ise de, kamu hizmeti görmekle beraber mahallî bir teşkilât niteliğini bu güne kadar muhafaza etmiş bulunan bekçi teşkilâtının giderlerini karşılayacak paranın, müesses örf ve adete göre yine halktan toplanması esası muhafaza edilmiş, ancak bu paraların takdir ve tevziinde objektif kıstaslar tesbit edilerek, takdir ve tevzi işi belediyelerde kurulacak komisyonlara bırakılmıştı.

22 . 7 . 1966 günü yürürlüğe girmiş olan sözü geçen kanunun bugüne kadarki tatbikatında, bekçi paralarının toplanması hususunda örf ve adet esas alınarak Anayasa prensiplerinin hâkim kılınmasına rağmen, büyük zorluklarla karşılaşmış ve bu teşkilâtın giderlerini karşılayacak paranın gayri âdil bir şekilde temini gibi zararlı bir durum ortaya çıkmıştır. Bilhassa, takdir ve tevzi komisyonlarının adalet ve müsavat ölçüsünü aşan bir tarzda tesbite girmesi, halkın haklı şikâyet ve sızlanmasını mucibolmuştur.

Emniyet hizmetinin, iktisadi yatırımlara zemin hazırlayan temel bir yatırım olduğu gerçeğinden hareket edilerek, bu hizmetin gerekli şekilde işliyebilmesi ve genel zabıtaya yardımcı ola-

rak vazife gören ve bünyesinde 15 000 e yakın personeli barındırmakta olan bu teşkilâtın hayat damarını teşkil eden malî kaynağın yeni bir sosyal problemin vukuuna ve halkın bekçi paralarının toplanması ile ilgili olarak eskiden beri devam eden şikâyet ve sızlanmasına meydan vermeden sağlanması maksadıyla, bekçi teşkilâtının bütün giderlerinin genel bütçeden karşılanması gerektiği prensibine varılmış ve tasarı bu sebeple hazırlanmıştır.

(*Istanbul Milletvekili Reşit Ülker'in teklifi*) (2/479)

1 Nisan 1967

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına :

Bekçi parasının kaldırılması hakkındaki kanun teklifim gerekçesiyle birlikte sunulmuştur. Gereğinin yapılmasını rica ederim. Saygılarımla.

Istanbul Milletvekili
Reşit Ülker

(*Istanbul Milletvekili Reşit Ülker'in kanun teklifi*)

BEKÇİ PARASININ KALDIRILMASI HAKKINDA KANUN TEKLİFİ

GEREKÇESİ

Şehir ve kasabalardaki bekçilik görevi 29 Nisan 1330 (1914) tarihli «Çarşı ve Mahallât Bekçileri Kanunu» çerçevesinde yerine getirilmekteydi. Bekçi ücretleri bu kanunun 3 nci maddesine göre il ve ilçe idare kurulları tarafından bina ve işyerleri sahip ve kiracıları namına her yıl tesbit edilen mükellef listelerine göre, mahallî bekçi muhasip ve tahsildarlarınca tahsil edilmekteydi. Kanuna dayanarak «örf ve teamüle» göre çoğu zaman keyfi olarak tesbidedilen bekçi paralarına vatandaş takdiri öğrenip itiraz imkânını dahi bulamıyordu.

Öteyandan 10 milyondan fazla vatandaşı ilgilendiren ve yıllık toplamı 60 milyonu aşkın bu paranın harcanması da Sayıştayın murakabesi haricinde kalıyordu. Bekçi parasının bekçilere ve bekçi hizmetlerine sarfedilmeyip, başka hizmetlere harcamdığı, hatta partizan emellerin gerçekleştirilmesine dahi kullanıldığı Rahmetli Avni Doğan tarafından Millet Meclisinde dile getirilmiştir.

Bu durumlarıyla Bekçiler Kanunu hükümleri Anayasamızın 61 ve 126 nci maddelerine aykırı bulunuyordu.

Bütün bunların yanında polis görevinden hemen, hemen hiç farkı olmayan bu emniyet hizmetinde çalışanların durumları düzensiz ve güven vermiyecek durumda idi.

İşte bütün bu hususları nazara alarak geçen devre (1 nci Devre) sonunda 1965 yılında Bekçiler Kanun Teklifimizi yüce Meclise sunduk ve :

— Bekçilerin genel bütçeye bağlanmasını yani halktan bekçi parası namıyla bir para alınmamasını,

— Bekçilerin Devletten maaş almalarını ve Emeklilik Kanununa tabi olmalarını ve mesleke giriş, atanma, staj, yer değiştirme, sicil, terfi, disiplin işleri, mükâfat, kurs, kadro işlerinde bu kanunla düzenlenmesini teklif ettik.

Fakat 10 Ekim 1965 seçimlerinin gelmesiyle teklifimiz kanun 10 Ekim 1965 seçimlerinden sonra 10 milyondan fazla vatandaşımızı ilgilendiren bu kanun teklifimizi 29 . 11 . 1965 te yeniden Meclise sunduk. Bekçi parasının vatandaştan alınmamasını ve Devlet bütçesinden ödenmesini tekrar istedik.

Bu arada 26 . 10 . 1965 tarihinde Anayasa Mahkemesi Bekçi Parası ile ilgili Kanunun ilgili hükmünün Anayasamızın 61 ve 126 nci maddelerine aykırı olduğuna karar vererek, bu kararın 6 ay sonra yürürlüğe girmesini de uygun buldu. Bu karar 8 Aralık 1965 tarihli Resmî Gazetede yayımlandı. Bu müddet 26 Nisan 1966 da bitiyordu. Hükümet çok büyük bir gecikmeyle ancak 21 . 3 . 1966 tarihinde bir Bekçiler kanunu tasarısını Meclise sevk etti.

Bu tasarıda bekçi paraları ufak tefek farklarla yine eskisi gibi halktan alınması uygun görülüyordu. Bu tasarı ve teklifimiz komisyonda bir arada görüşüldü. Teklifimiz iltifat görmiyeyinceki, getirilen tasarı Anayasa Mahkemesinin verdiği karardan vatandaşın ihtiyaçlardan uzak bir kanun tasarısıdır..... 1330 tarihindeki kanundaki sistem ne ise, bugün tasarı tarafından getirilen sistem aynıdır..... Yine taktirlerle, malî güce taktirlerine gidilecektir. Aynı sistem aynı mahzurlar bu kanunla getirilmektedir. Muhterem arkadaşlarım bu yanlış bir yoldur. Sebebine gelince bekçi parasiyle tarihimizde, yol parası diye tanınan müessese birbirine benzemektedir. Miktarı azdır. Ezizyeti suiistimali çoktur. Bütün vatandaş bu az miktar için muazzam bir işkence içine sokulmaktadır.» «Vatandaşlarımızın derdini bilen insanlar olarak bu reformu yapalım. Çok dua alınacak, çok vatandaş sevindirecek bir iş olacaktır.» uyarılar fayda vermedi ve 772 sayılı «Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu» çıktı.

Hem de eskisinden daha ağır hükümlerle çıktı. Uygulamaya başlanmasıyla da Türkiye'nin her tarafından şikâyetler yükseldi. Ve şikâyetlerin bir türlü arkası kesilmedi. İşte biz evvelce de ileri sürdüğümüz gerekçelerle ve bu uygulamaları da bir tecrübe olarak ele alarak bekçi parasının kaldırılmasını ve bu hizmetlerin Devlet bütçesinden karşılanmasını teklif etmekteyiz.

(İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in kanun teklifi)

Bekçi parasının kaldırılmasına dair kanun teklifi

MADDE 1. — 14 . 7 . 1966 tarihli ve 772 sayılı «Çarşı ve mahalle bekçileri Kanununun» 1 nci maddesinin ikinci fıkrası, 12, ve 13 ncü maddeleri ile malî hükümler taşıyan üçüncü bölümündeki 21 - 33 nci maddeleri ve 44 ncü fıkrası kaldırılmıştır.

MADDE 2. — 14 . 7 . 1966 tarih ve 772 sayılı «Çarşı ve mahalle bekçileri Kanununa» aşağıdaki maddeler eklenmiştir :

EK MADDE 1. — Bekçi teşkilâtının meslek ve maaş dereceleri ile unvanları aşağıda gösterilmiştir :

Meslek derecesi	Maaş derecesi	Memuriyet unvanı
1	800	Başbekçi
2	600	Başbekçi
3	500	Bekçi
4	400	Bekçi
5	400	Bekçi
6	350	Bekçi
7	300	Bekçi

EK MADDE 2. — Bekçi Teşkilâtı mensupları 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanunu hükümlerine tabidirler. Polis memurlarının tabi olduğu hizmet fiilî zammı bunlara da uygulanır.

EK MADDE 3. — Bekçi Teşkilâtının personel, yönetim, hizmet masrafları, motorlu ve motorsuz taşıt ihtiyaçları, resmî giyecek ve teçhizat bedelleri Devletçe temin edilir.

EK MADDE 4. — 3656 sayılı Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülü hakkındaki Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin Emniyet Genel Müdürlüğü kısmına (Bekçi Teşkilâtı) başlığı altında bu kanuna bağlı (1) sayılı cetvelde derece, unvan, aded ve maaşları gösterilen kadrolar eklenmiştir.

EK MADDE 5. — Her ile o yıl için verilecek bekçi teşkilâtı mensuplarının aded ve dereceleri mali yılın birinci ayı içinde İçişleri Bakanlığınca belli edilir, ve illere bildirilir.

Valiler kadro tahsisine esas olmak üzere bunların il içinde dağıtımını yapar ve Bakanlığa bildirir.

GEÇİCİ MADDE 9. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte çarşı ve mahallât bekçilerine ait her türlü, taşınır, taşınmaz mallar ve kıymetlerle, para ve alacaklar, borç ve taahhütler Hazineye devredilir.

GEÇİCİ MADDE 10. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iki ay içinde çıkarılacak bir yönetmelikle intibak muameleleri yapılır.

GEÇİCİ MADDE 11. — Geçici 10 ncu madde gereğince yeniden atananlardan yaşları 40 ı geçmiş bulunanlar atandıkları tarihten itibaren bir yıl içinde Emekli Sandığına müracaat ettikleri takdirde bekeçilikte geçmiş hizmetlerinden en çok 10 yılı borçlandırılarak emekliliklerine sayılır.

MADDE 3. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4. — Bu kanun hükümlerini İçişleri Bakanı yürütür.

Geçici Komisyon raporu

Millet Meclisi

Geçici Komisyonu

Esas No. : 1/393,2/479

Karar No. : 2

13 . 7 . 1967

Yüksek Başkanlığa

Başkanlığınız tarafından Komisyonumuza tevdi edilen 772 sayılı Çarşı ve mahalle bekçileri Kanununda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı ile İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in, bekçi parasının kaldırılmasına dair kanun teklifi ilgili Bakanlık temsilcisinin iştirakiyle tetkik edildi.

Aynı konuda olan kanun tasarısı ve teklifinin tevhidten görüşülmesine ve müzakereye esas olarak da Hükümet tasarısının alınmasına karar verildi.

Tasarının tümü üzerinde vereyan eden görüşmeler neticesinde, tasarısı gerekçesi tamamen benimsenmiş ve tasarısı maddeleri de Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Öncelik ve ivedilikle görüşülmek temennisiyle Genel Kurulun tasviplerine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan	Sözcü	Kâtip	
Sakarya	Eskişehir	Kütahya	Adıyaman
<i>K. Eroğan</i>	<i>I. Anı</i>	<i>M. Ersoy</i>	<i>A. Atalay</i>
Çankırı	Gaziantep	Kayseri	Konya
<i>T. Akman</i>	<i>N. Sarıca</i>	Söz hakkım mahfuzdur	<i>M. Keskin</i>
		<i>M. Yüceler</i>	
Ordu	Erzurum	Trabzon	
Söz hakkım mahfuz	<i>G. Karaca</i>	<i>H. Orhon</i>	
<i>R. Aybar</i>			

HÜKÜMET TASARISI

772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanununda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı

MADDE 1. — 772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanununun 19 ncu maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

«Bunlar hakkında Emniyet Teşkilâtı mensuplarına uygulanan disiplin hükümleri uygulanır. Şu kadar ki, il polis divanlarının bekçiler hakkında verdikleri kararlar valinin tasdiki ile kesinleşir.»

MADDE 2. — Aynı kanuna aşağıdaki madde eklenmiştir.

«**EK MADDE** — Çarşı ve Mahalle Bekçileri Teşkilâtının personel, yönetim ve hizmet masrafları ile araç, gereç, kurs ve diğer her türlü masrafları ve yönetmelikle tesbit olunan giyecek, silâh ve teçhizat masrafları Devletçe, (İl özel idareleri 1967 yılı ek bütçelerine bu maksatla konulmuş bulunan ödenekler toplamını geçmemek üzere, il özel idarelerine ödenir.

Ancak, yeni kurulacak belediyelerle, teşekkül edecek çarşı ve mahalleler için masrafa yapılacak ilâveler ve bekçi teşkilâtı masrafları için her ile tahsis edilecek ödenğin tevzi esas ve usulleri her yıl İçişleri ve Maliye bakanlıklarınca müştereken tesbit edilir.»

MADDE 3. — Aynı Kanunun 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 38 nci maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 4. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 5. — Bu kanunu İçişleri Bakanı yürütür.

1 . 7 . 1967

Başbakan <i>S. Demirel</i>	Devlet Bakanı <i>S. Öztürk</i>	Devlet Bakanı <i>H. Atabeyli</i>	Devlet Bakanı <i>K. Ocak</i>
Devlet Bakanı <i>S. T. Müftüoğlu</i>	Adalet Bakanı <i>H. Dinçer</i>	Millî Savunma Bakanı <i>A. Topaloğlu</i>	İçişleri Bakanı <i>F. Sükan</i>
Dışişleri Bakanı V. <i>F. Sükan</i>	Maliye Bakanı <i>C. Bilgehan</i>	Millî Eğitim Bakanı <i>İ. Ertem</i>	Bayındırlık Bakanı <i>O. Alp</i>
Ticaret Bakanı <i>A. Türkel</i>	Sağ. ve Sos. Y. Bakanı <i>V. Â. Özkan</i>	Güm. ve Tekel Bakanı <i>İ. Tekin</i>	Tarım Bakanı <i>B. Dağdaş</i>
Ulaştırma Bakanı <i>S. Bilgiç</i>	Çalışma Bakanı <i>A. N. Erdem</i>	Sanayi Bakanı <i>M. Turgut</i>	En. ve Ta. Kay. Bakanı <i>R. Sezgin</i>
Turizm ve Ta. Bakanı <i>N. Kürşad</i>	İmar ve İskân Bakanı <i>H. Menteseoğlu</i>	Köy İşleri Bakanı <i>T. Toker</i>	